

คู่มือพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและการเรียนรู้ของแต่ละวัย
สำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม

พีระพงษ์ รุ่งเรืองศิลป์
รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การอ่านของเด็กเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย การเตรียมความพร้อมทักษะด้านการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูจะต้องฝึกทักษะเฉพาะบางอย่างตั้งแต่ช่วงปฐมวัยก่อนที่เด็กจะเข้าเรียนในชั้นอนุบาล โดยเด็กควรมีประสบการณ์ในการอ่านผ่านเรื่องราวประสพ การณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ ทั้งการอ่านภาพจากหนังสือนิทาน อ่านเครื่องหมายและอ่านสัญลักษณ์ เมื่อเด็กอยู่ในวัยอนุบาลเด็กวัยนี้จะซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ง่ายและรวดเร็ว คุณครูควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและเคยชินกับการอ่านหนังสือจนพัฒนาเป็นนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมทักษะการฟัง กระตุ้นจินตนาการและความคิดรวบยอด เป็นการพัฒนาศักยภาพสมองเด็กปฐมวัยผ่านการอ่าน นอกจากนี้ การอ่านยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจอีกด้วย เด็กที่อ่านหนังสือได้ปกติจะมีความเชื่อมโยงกันของสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์และสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา องค์ประกอบพื้นฐานหลักที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือถูกต้อง

สำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม จึงได้จัดทำ “คู่มือพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและการเรียนรู้แต่ละวัย” ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หรือผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานห้องสมุดของสถานศึกษาในสังกัด และผู้ที่สนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระพงษ์ รุ่งเรืองศิลป์

รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
พัฒนาการด้านทักษะการอ่านและการเรียนรู้แต่ละวัย	1
ผลกระทบของสื่อที่ส่งผลต่อเด็กในวัยเรียน	4
ประเด็นปัญหา และ แนวทางการแก้ไขผลกระทบของสื่อต่อเด็กในวัยเรียน	6
หลักการในการส่งเสริมพัฒนาวัยรุ่น	8
การศึกษาตลอดชีวิต	11
องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต	13
แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต	14
ของเล่นเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย	16
คณะผู้จัดทำ	28

พัฒนาการด้านทักษะการอ่านและการเรียนรู้แต่ละวัย

การอ่านของเด็กเป็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องโดยเริ่มต้นตั้งแต่ปฐมวัย การเตรียมความพร้อมทักษะด้านการอ่านจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูจะต้องฝึกทักษะเฉพาะบางอย่างตั้งแต่ช่วงปฐมวัยก่อนที่เด็กจะเข้า

เรียนในชั้นอนุบาล โดยเด็กควรมีประสบการณ์ในการอ่านผ่านเรื่องราวประสพ การณ์ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ ทั้งการอ่านภาพจากหนังสือนิทาน อ่านเครื่องหมายและอ่านสัญลักษณ์ เมื่อเด็กอยู่ในวัยอนุบาลเด็กวัยนี้จะซึมซับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวได้ง่ายและรวดเร็ว คุณครูควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเกิดความคุ้นเคยและเคยชินกับการอ่านหนังสือจนพัฒนาเป็นนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ส่งเสริมทักษะการฟัง กระตุ้นจินตนาการและความคิดรวบยอด เป็นการพัฒนาศักยภาพสมองเด็กปฐมวัยผ่านการอ่าน นอกจากนี้ การอ่านยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และจิตใจอีกด้วย เด็กที่อ่านหนังสือได้ปกติจะมีการทำงานเชื่อมโยงกันของสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์และสมองส่วนที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับภาษา องค์ประกอบพื้นฐานหลักที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือถูกต้อง ได้แก่ การที่เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อมของเด็กและการที่เด็กรู้จักตัวอักษรและสัญลักษณ์จากงานวิจัยพบว่า ถ้าให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากพ่อแม่หรือครูโดยตรง เด็กจะเชื่อมโยงความหมายของเสียงกับภาพคำศัพท์ได้ดีกว่าเด็กที่เรียนจากเทปหรือวิดีโอ

นอกจากนี้ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูถือว่าเป็นผู้เปิดโลกการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปลูกฝังการรักการอ่านอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การเล่นเกม การพูดคุย เพราะเด็กเรียนรู้จากการเล่น กิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็กมีจำนวนคำศัพท์มากในสมอง รู้จักเสียงในภาษาสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสามารถในการอ่านหนังสือ มีการเรียนรู้ที่ดีขึ้นเมื่อเข้าสู่โรงเรียน ดังนั้น พ่อแม่ควรเปิดโอกาสให้ลูกได้รับประสบการณ์ทางภาษา รวมทั้งสร้างความมั่นใจและให้กำลังใจลูก (กรมสุขภาพจิต ISSN 0125-6475 ฉบับที่ 249 เดือนกันยายน 2557)

วัยเด็ก อายุ 3 – 6 ปี

เด็กวัยอายุ 3-6 ปี มีช่วงความสนใจประมาณ 15 -20 นาที ซึ่งเป็นช่วงที่น้อยมากการจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกไม่ควรให้นานเกิน 20 นาที อย่างเช่นการให้เด็กแสดงละคร การแสดงละครเป็นการแสดงออกของเด็กซึ่งเด็กในวัยนี้ชอบแสดงจากนิทาน จินตนาการ เพลง บทกลอนและประสบการณ์ เด็กยังไม่มีความสามารถในด้านการหาเหตุผลอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นตัวละครต่างๆ ที่มีบทบาทต้องให้ชัดเจน การแสดงออกในวัยนี้จะเป็นการแสดงออกโดยการให้เด็กได้เคลื่อนไหวทางร่างกาย และเด็กสามารถจับจังหวะดนตรีง่ายๆ และแสดงออกตามจังหวะได้ การทำให้เด็กได้แสดงออกในลักษณะของรูปแบบหรือท่าทางตามตัวอย่างเป็นสิ่งที่เด็กทำได้ยาก ดังนั้นการให้เด็กได้แสดงออกจึงควรปล่อยให้เด็กมีอิสระที่จะทำท่าทำได้ก็ทำตามจินตนาการของเด็กเอง สิ่ง que เด็กทำได้จะเป็นประสบการณ์ง่ายๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก อย่างเช่นความสามารถในการทำท่าทางเลียนแบบท่าเดินของสัตว์ เสียงร้องของสัตว์ สิ่งที่สำคัญในเรื่องดังกล่าวอยู่ที่การเริ่มต้นสร้างความรู้สึกที่ดีแก่เด็ก

พัฒนาการเด็กวัย 6-12 ปี และผลกระทบของสื่อที่ส่งผลต่อเด็กในวัยเรียน

พัฒนาการเด็กวัย 6-12 ปี และผลกระทบของสื่อ

เด็กวัยเรียนนี้เป็นวัยแห่งการเตรียมพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ถ้าเด็กได้รับสิ่งแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทุก ๆ ด้าน เด็กก็จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างราบรื่น เด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นวัยที่เข้าโรงเรียน เด็กจะเริ่มเรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อนแล้วจึงค่อยเป็นประสบการณ์ไปหาสิ่งแวดล้อมที่อยู่ไกลตัวออกไป สำหรับเด็กที่เริ่มเข้าเรียน จะสามารถเรียนรู้ได้ดี ถ้าทางโรงเรียนได้จัดสิ่งแวดล้อมโดยปล่อยให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มหรือเสริมพัฒนาการทางปัญญาของเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยหรือก่อให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง ค้นคว้าสิ่งเหล่านี้ของเด็กได้แก่ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ภาพการ์ตูน สิ่งดังกล่าวนี้มี อิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการของเด็กในด้านอารมณ์ ภาษาและสติปัญญา เด็กวัยเรียนนี้วุฒิภาวะทุกด้านกำลังออกมาเกือบเต็มที่ ทำให้เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้นอีกหลายด้าน เป็นเพราะเด็กได้เรียนรู้กว้างขวางขึ้นในช่วงนี้ ทำให้เด็กสามารถที่จะคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวของตัวเอง

เด็กในวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้โลกกว้างมากขึ้น ชอบความตื่นเต้น ฟังพอใจในสิ่งแปลกใหม่ จะหันเหไปสู่การเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมนอกบ้าน เช่น เรียนรู้เกี่ยวกับเพื่อน ครู การเรียน การเล่นกับเพื่อน (Freud : Psychoanalytic Theory, Latency stage) เด็กจะใฝ่เรียนรู้และพยายามกระทำการสิ่งต่างๆ เพื่อให้เห็นว่าเขาสามารถทำได้หรือประสบความสำเร็จ อยากให้ผู้อื่นยอมรับในความสามารถของตนเอง (Erikson : ทฤษฎีจิตสังคม ขั้นที่ 4) ดังนั้น พ่อแม่ควรช่วยให้เด็กได้เกิดความรู้สึกว่าเขามีดี มีความสามารถ โดยการสนับสนุนให้เด็กได้ทำในสิ่งที่เขาชอบอย่างสุดความสามารถ หาจุดดี-จุดเด่นของตัวเองเด็กเพื่อชมเชย เป็นการบ่มเพาะความรู้สึกขยันหมั่นเพียรให้เกิดขึ้น เพราะความสามารถจริงของเด็กที่ปฏิบัติได้นั้น ยังต้องได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากผู้ใหญ่และสังคมในการช่วยให้เด็กมีศักยภาพสูงสุดที่เป็นไปได้ (Vygotsky : Cultural-Historical Theory, Zone of Proximal Development) แต่ถ้าไม่ได้รับการส่งเสริม หรือได้รับการส่งเสริมที่มากเกินไปความสามารถของเด็ก เด็กจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองต่ำ ไม่มีความสามารถ

พ่อแม่ควรทำความเข้าใจว่าเด็กในวัยนี้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้น สามารถคิดหาเหตุผล แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ก็จริง แต่ก็มีข้อจำกัดว่าความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในรูปธรรม เช่น การสอนให้เด็กทำความดี (นามธรรม) พ่อแม่จะต้องยกตัวอย่างให้อยู่

ในรูปของพฤติกรรมที่เด็กสามารถปฏิบัติได้ เช่น การตั้งใจเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เป็นการทำความดี (Piaget : Constructivist Theory, Concrete operational stage)

ทักษะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้จะเป็นลักษณะการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก คือ การประสานกันระหว่างมือกับสายตา เช่น การต่อบล็อก การเขียนหนังสือ จะเห็นได้ว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากบ้านสู่โรงเรียน ดังนั้น ทักษะการเข้าสังคมในกลุ่มเพื่อน และทักษะทางภาษาเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการพัฒนาต่างๆจะเป็นในลักษณะของกระบวนการทางสังคมเข้ามาหล่อหลอมในตัวเด็ก เพราะวัยเด็กตอนปลายไม่ต้องการเล่นตามลำพังที่บ้านหรือทำสิ่งต่างๆร่วมกับสมาชิกของครอบครัวอีกต่อไป เพื่อนจึงเป็นบุคคลอันดับแรกๆที่เด็กจะเลือกปฏิบัติตาม ทั้งด้านการแต่งกาย ความคิด และพฤติกรรม เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างพ่อแม่กับเพื่อนเด็กมักจะทำตามและให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากกว่า ซึ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทักษะการเข้าสังคมหลายอย่างที่เป็ประโยชน์ เช่น เด็กจะเรียนรู้ถึงการยอมรับและมีความรับผิดชอบ การมีน้ำใจนักกีฬา และการมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ เพื่อเป็นรากฐานในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะสามารถเห็นได้ว่า ช่วงอายุของเด็กในวัยเรียน 6-12 ปีนั้น ถือเป็นช่วงสำคัญของเด็กในการเรียนรู้ทักษะชีวิต และพัฒนาการต่างๆทางด้านสติปัญญา (higher cognitive functions) เป็นช่วงที่การทำงานของสมองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเต็มที่ ดังนั้นธรรมชาติและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กในช่วงวัยเรียนจึงมีการเปลี่ยนแปลงและแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตที่ค่อนข้างเด่นชัดในแต่ละขวบปี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

อายุ 6 ปี

เด็กวัยนี้สามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งของได้ เช่น ความแตกต่างของลวดลายต่าง ๆ เข้าใจความหมายของหน้า-หลังและบน-ล่างของเด็ก แต่ไม่เข้าใจระยะใกล้หรือไกลของสถานที่ เด็กวัยนี้ยังคิดถึงแต่เรื่องปัจจุบัน คิดถึงแต่เรื่องที่ตนเองพัวพันอยู่ด้วย มีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมค่อนข้างสั้น สนใจการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่จะไม่สนใจความสำเร็จของกิจกรรมนั้น ๆ เด็กจะกระตือรือร้นทำงานที่ตนเองสนใจ แต่เมื่อหมดความสนใจจะเลิกทำทันที โดยไม่สนใจว่างานนั้นจะสำเร็จหรือไม่

อายุ 7 ปี

เด็กวัยนี้จะมีความอยากรู้อยากเห็น สามารถจำเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ มีความสนใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ และจะพยายามทำให้สำเร็จ รู้จักชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นสิ่งนี้ มีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมยังค่อนข้างสั้น จะสนใจสิ่งต่างๆทีละอย่าง ดังนั้น ถ้ามีงานหลายอย่างให้เด็กทำ ควรจะแบ่งหรือกำหนดให้เป็นส่วน ๆ ไม่ควรให้พร้อมกันทีเดียว เพราะจะทำให้เด็กเบื่อ

อายุ 8 ปี

เด็กวัยนี้จะมีความอยากรู้อยากเห็น สนใจซักถามมากขึ้น ชอบทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ตนไม่เคยทำมาก่อน มีสมาธิจดจ่อกับกิจกรรมนานขึ้น มีความสนใจที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความพิถีพิถันและรับฟังคำแนะนำในการ

ทำงานมากขึ้น สามารถเข้าใจคำชี้แจงง่าย ๆ มีความสนใจในการเล่นต่าง ๆ สามารถแสดงละครง่าย ๆ ได้ สนใจ การวาดภาพ ดุภาพยนตร์ โทรทัศน์ การ์ตูน ฟังวิทยุ และชอบนิทาน สนใจในการสะสมสิ่งของ

อายุ 9 ปี

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่รู้จักใช้เหตุผล สามารถตอบคำถามอย่างมีเหตุผล มีความรู้ในด้านภาษา และความรู้ รอบตัวกว้างขึ้น ชอบอ่านหนังสือที่กล่าวถึงข้อเท็จจริง สามารถแก้ปัญหาและรู้จักหาเหตุผลโดยอาศัยการ สังเกต ในวัยนี้ต้องการอิสรภาพเพิ่มขึ้น สนใจที่จะสะสมสิ่งของ และจะเลียนแบบการกระทำต่าง ๆ ของคนอื่น

อายุ 10 ปี

วัยนี้เป็นวัยที่สมองกำลังพัฒนาเต็มที่ การเรียน การหาเหตุผล ความคิดและการแก้ปัญหาดีขึ้น สามารถ ตัดสินใจด้วยตนเอง และมีการไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ ไม่ทำอย่างหุนหันพลันแล่น มีความคิดริเริ่ม เด็กชายชอบ เรียนดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เด็กหญิงจะสนใจเกี่ยวกับการเรือน การสร้างมโนภาพเกี่ยวกับเวลา แม่นยำและ กว้างขวางขึ้น ทำให้สามารถศึกษาประวัติศาสตร์สำคัญ วัน เดือนปี ได้ สามารถเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

อายุ 11-12 ปี

เด็กวัยนี้จะมีเพื่อนวัยเดียวกัน มีการเล่นเป็นกลุ่ม บางคนจะเริ่มแสดงความสนใจในเพศตรงข้าม สนใจ กีฬาที่เล่นเป็นทีม กิจกรรมกลางแจ้ง สัตว์เลี้ยง งานอดิเรก หนังสือ การ์ตูน จะมีลักษณะเป็นคนที่เป็นที่เปลี่ยนแปลง ได้ง่าย ๆ อาจกลายเป็นคนเจ้าอารมณ์ และชอบการวิพากษ์วิจารณ์ จะเห็นว่าความคิดเห็นของกลุ่มเพื่อนมี ความสำคัญมากกว่าความคิดเห็นของผู้ใหญ่ และจะมีความกังวล เริ่มเอาใจใส่การเปลี่ยนแปลงของ ร่างกาย ต้องการให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับในการเปลี่ยนแปลงของตนด้วย

ผลกระทบของสื่อที่ส่งผลต่อเด็กในวัยเรียน

ในยุคปัจจุบันการเรียนรู้ของเด็กได้มีการเปิดกว้างขึ้น และเข้าถึงได้ง่ายกว่าเมื่อก่อน เนื่องจาก วัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ รวมไปถึงชนิดของสื่อ เครื่องมือ และอุปกรณ์ multimedia

ต่างๆมีการพัฒนารูปแบบใหม่ๆออกมา เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตามสื่อ นับว่าเป็นเพียงช่องทาง หรือ เครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น ส่วนที่สำคัญคือเนื้อหา และ การนำเสนอของสื่อสารที่เป็นตัวชี้วัดความเหมาะสมในการรับสื่อ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังไม่มีความรู้ และ การไตร่ตรองที่รอบคอบเพียงพอต่อการเลือกรับ หรือ เสพสื่อ ดังนั้นผลกระทบของสื่อจึงเป็นเหมือนดาบสองคม ซึ่งสามารถส่งผลทั้งผลดีที่เป็นประโยชน์ และ ผลเสียที่ก่อให้เกิดโทษต่อเด็กในวัยเรียนได้เช่นกัน

ผลกระทบของสื่อต่อพัฒนาการด้านมิติสัมพันธ์

รูปแบบของอุปกรณ์ multimedia ต่างๆในปัจจุบันถูกออกแบบให้มีการประสาธน์ผสมผสานต่างๆพร้อมกัน ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ ทีวีไอเกมใหม่ๆที่ช่วยฝึกทักษะการเชื่อมโยงของการใช้ประสาธน์ผสมผสาน และ การเคลื่อนไหวให้กับเด็กได้ เช่น เกมเต้น เกมเครื่องดนตรีในแบบต่างๆ (กลอง กีตาร์ คีย์บอร์ด) ซึ่งการเล่นเกมประเภทนี้เอื้อให้เกิดพัฒนาการด้านมิติสัมพันธ์ และถือว่าเป็นกิจกรรมที่ใช้เพื่อความบันเทิง ผ่อนคลายสำหรับเด็กได้

ผลกระทบของสื่อต่อพัฒนาการด้านสังคม และ ปฏิสัมพันธ์

ในปัจจุบันการสื่อสารติดต่อ หรือ ทำความรู้จักผ่าน social networking ต่างๆ สามารถช่วยพัฒนาการด้านสังคม และปฏิสัมพันธ์ได้ในระดับหนึ่งถ้ามีการใช้อย่างเหมาะสม ด้วยสังคมในโลก cyber ที่เปิดกว้างและค่อนข้างไร้ข้อจำกัดสามารถเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้สังคมต่างวัฒนธรรมได้ รวมไปถึง community ต่างๆที่มีการทำกิจกรรมสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อการใช้เวลาว่างเช่น web 2.0 ที่เป็น interactive website สามารถเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างแรงจูงใจให้เด็กได้แสดงออกด้านความคิด และความสามารถ

ผลกระทบของสื่อต่อการเรียนรู้ด้านภาษา

สื่อ multimedia ในรูปแบบต่างๆสามารถเอื้อต่อพัฒนาการทางด้านภาษาให้กับเด็กในวัยเรียนได้หลากหลายวิธี

- การดูหนัง soundtrack ที่สามารถเลือก subtitle ภาษาต่างๆได้ สามารถช่วยฝึกทักษะด้านการอ่าน และความรู้ด้านคำศัพท์ การสนทนา
- การฟังเพลงภาษาต่างชาติ สามารถช่วยการเรียนรู้ด้านประสาทการฟังและสร้างความคุ้นเคยในการออกเสียง
- การเล่นเกมภาษา สามารถฝึกทักษะความเข้าใจในการสื่อสารผ่านการสังเกต และการตอบสนองของตัวควบคุมตัวในเกมส์ โดยบางครั้งอาจเริ่มจากการไม่รู้ภาษานั้นๆเลยก็ได้

ผลกระทบของสื่อต่อการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

สื่อ นับว่าเป็นการนำเสนอของโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) เนื่องจากเด็กในวัยเรียนมีความอยากรู้อยากเห็น และยังมีวุฒิภาวะในการเลือกรับ และไตร่ตรองไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ โดยการเรียนรู้พฤติกรรมสำคัญต่าง ๆ ทั้งที่เสริมสร้างสังคม (Prosocial Behavior) และพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม (Antisocial Behavior) ได้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งตัวบุคคลจริง ๆ เช่น ครู เพื่อน หรือจากภาพยนตร์โทรทัศน์ การ์ตูน หรือจากการอ่านจากหนังสือได้ การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย 2 ชั้น คือ ชั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา และชั้นการกระทำ ตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งตัวแบบในชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัว โรงเรียน สถาบันการศึกษา และผู้นำในสังคมประเทศชาติและศิลปิน ดารา บุคคลสาธารณะ ยิ่งต้องตระหนักในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพราะย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนในสังคมนั้น ๆ

ผลกระทบของสื่อต่อการเรียนรู้เชิงวิชาการ

สื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและเข้าถึงได้ง่ายที่สุด เช่น สื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางให้เด็กเข้าถึงและติดตามข่าวสารที่เป็นความรู้รอบตัว หรือ อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการค้นคว้าความรู้ และวิชาการต่าง ๆ ในปัจจุบันที่ทักษะด้านการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ของเด็กในวัยนี้มีการพัฒนารวดเร็ว และสูงขึ้น การเรียน-การสอนผ่านอินเทอร์เน็ต (e-learning) สามารถเป็นประโยชน์ต่อเด็กได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กมีความบกพร่อง หรือ ข้อจำกัดทางร่างกายที่ลำบากต่อการเดินทาง การใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางด้านการเรียนช่วยในการลดข้อจำกัดของระยะทาง และเวลาในการเรียนได้ รวมไปถึงเนื้อหาสาระด้านวิชาการที่เด็กสามารถค้นหาได้มากมายโดยไม่ต้องไปเรียนพิเศษ ซึ่งถือว่าเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

ประเด็นปัญหา และ แนวทางการแก้ไขผลกระทบของสื่อต่อเด็กในวัยเรียน

ด้วยสถานะทางด้านเศรษฐกิจ และ สังคมในปัจจุบันที่มีความกดดัน และการแข่งขันสูง ทำให้พ่อ-แม่ผู้ปกครองไม่สามารถมีเวลาใกล้ชิดดูแลเด็กได้เท่าที่ควร อีกทั้งวิวัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดสื่อประเภทต่าง ๆ มากมาย และสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน จึงทำให้สื่อเข้ามามีบทบาทและถือได้ว่าเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นสื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น นิตยสาร หรือแม้กระทั่งสื่อเชิงกิจกรรม เช่น เกมส์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ ประเภท social networking ต่าง ๆ (hi5, facebook, bimbo, etc) สังเกตได้ว่าเด็กและเยาวชนในยุคนี้ใช้เวลาไปกับสื่อต่าง ๆ เหล่านี้มากกว่าอยู่กับพ่อ-แม่ด้วยซ้ำ และด้วยประเภท และ ความหลากหลายของสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้การรู้เท่าทันสื่อของเด็ก หรือแม้แต่ของผู้ปกครองเองไม่เพียงพอ เมื่อเด็กในวัยนี้ยังขาดวุฒิภาวะในการเลือกรับสื่อ บวกกับการขาดความรู้ ความเข้าใจของพ่อ-แม่ต่อผลกระทบของสื่อ จึงก่อให้เกิดความเสี่ยงในการรับรู้ หรือเสพสื่อของเด็กในทางที่ไม่ถูกต้อง ไม่ความเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้เพื่อประโยชน์เชิงพัฒนาการของเด็กได้ง่าย

ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของสื่อต่อเด็กนับว่าเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาของเด็ก และ พฤติกรรมติดเกมส์ที่เป็นข่าวเกิดขึ้นมากมาย โดยส่วนมากการตีแผ่ข่าวสารของ

สื่อสารมวลชนมักมุ่งเน้นประเด็นปัญหาไปที่ตัวเด็ก และ สื่อ จนทำให้เกิดทัศนคติในแง่ลบต่อสื่อประเภทๆ แท้จริงแล้ว เทคโนโลยี และสื่อต่างๆโดยส่วนมากล้วนสร้างขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้รับ ผลที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของสื่อต่อเด็ก ส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นจากพฤติกรรมในการเสพสื่อของเด็ก หรือสื่อสารที่ไม่เหมาะสม จากสื่อมากกว่าที่จะเป็นประเภทของสื่อเหล่านั้นๆ จริงๆแล้วสื่อมีประโยชน์ต่างๆมากมายต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยเรียน สื่อเป็นเพียงสิ่งเร้าให้เด็กเกิดพฤติกรรมตอบสนองเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นทั้งผลดี และ ผลเสียย่อมขึ้นอยู่กับ การเลือกรับ และ เลือกลงสื่ออย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของสื่อจึงควรให้ความรู้ทั้ง ในแง่บวก และ แง่ลบ โดยระบุถึงเงื่อนไข และ วิธีการเลือกรับ หรือ นำสื่อไปใช้ในทางที่เอื้อประโยชน์ พร้อมทั้ง คำแนะนำ หรือ คำเตือนในกรณีที่น่าจะเกิดโทษขึ้น

สำหรับการควบคุม และสร้างสรรค์สื่อเชิงนโยบายภาครัฐนั้น สามารถเห็นได้จากการจัดเรตติ้งสื่อ และ สื่อสารต่างๆ เช่น การจัดเรตติ้งรายการโทรทัศน์ ถึงความเหมาะสมในการรับชมตามวัยต่างๆ อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากมาตรการ และวิธีการเหล่านี้มักน้อยแค่นั้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ใหญ่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากเด็กในวัยนี้ต้องการคำแนะนำ และการอบรมดูแลอย่างใกล้ชิด แต่เมื่อ ขาดส่วนสำคัญในจุดนี้ไป ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของสื่อต่อเด็กก็ไม่สามารถได้รับการป้องกัน แก้ไข ให้เกิดผลที่ดี และถูกต้องจริงๆเสียที ดังนั้นการลงโทษ หรือ ห้ามไม่ให้เด็กใช้สื่อเด็ดขาด อาจเป็นการตัดโอกาส ในการเรียนรู้ของเด็กไปด้วย เพราะฉะนั้นทางออกที่ดีที่สุด คือการให้เวลาในการเอาใจใส่ดูแลเด็กที่เพียงพอ พ่อ-แม่ ผู้ปกครองควรใช้เวลาในการเรียนรู้ไปกับเด็ก แม้กระทั่งในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้น การทำความเข้าใจต่อ ความต้องการของเด็ก และ การให้เวลากับเด็กในการควบคุมพฤติกรรมก็ควรทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป พร้อมกัน นั้นก็ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมด้านการเรียนรู้วิธีอื่นให้กับเด็ก ให้เด็กได้มีช่องทางในการใช้เวลาว่างและให้เกิด ประโยชน์ เพราะสุดท้ายแล้วปัญหาต่างๆจะไม่เกิดขึ้น หรือสามารถแก้ไขได้ถ้าผู้ใหญ่ให้การเอาใจใส่ และ สนับสนุนการเรียนรู้ที่ถูกต้องให้กับเด็กอย่างถูกวิธี

หลักการส่งเสริมพัฒนาวัยรุ่น (อายุ 12-18 ปี)

หลักการในการส่งเสริมพัฒนาวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพลังแฝงในตัวมากมายและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆในชีวิต สนใจสิ่งแวดล้อมและอยากมีประสบการณ์แปลกใหม่ที่ท้าทายความสามารถ สมควรส่งเสริมให้เรียนรู้ในสิ่งที่ดี เหมาะสม เพิ่มความสามารถในทุกๆด้านไปพร้อมกันมาตั้งแต่เล็ก พ่อแม่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นพัฒนาในด้านการเรียนเป็นส่วนใหญ่ แต่ความเป็นจริงพบว่าวัยรุ่นขาดการส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาอารมณ์และสังคม ขาดประสบการณ์ชีวิตอย่างมาก จนทำให้การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ยาก ผ่อนคลายไม่เป็น ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้น้อย กลัว ไม่กล้า แสดงออกต่อหน้าผู้อื่น รับผิดชอบตนเองได้ลำบากติดการพึ่งพาผู้ใหญ่ มองเหตุการณ์ต่างๆในมุมแคบ ไม่รอบคอบ แต่การที่จะทำให้วัยรุ่นสนใจในกิจกรรมที่พ่อแม่สรรหามาให้ นั้น เพื่อที่จะพัฒนาเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตัววัยรุ่น เองนั้นจะอย่างไร

1. **เข้าใจวัยรุ่น** วัยนี้มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ฟังผู้ใหญ่บ่อยลง ติดเพื่อน ฟังความเห็นของเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ ถ้าจะอยากให้ลูกเข้ากิจกรรมอะไรก็ต้องขยายโอกาสให้เพื่อนๆเขาด้วย เรียกว่าเรียนรู้กันทั้งกลุ่มไปเลย การกระตุ้นให้วัยรุ่นสนใจ อยากรู้ อยากเห็น คำนวณหาข้อมูลเพิ่มเติมและอยากลองทำในสิ่งที่ดีๆนั้นทำได้ไม่ยากแต่พ่อแม่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย การร่วมคิด ร่วมวางแผน คิดหลายๆด้านทั้งด้านการเงิน การเดินทาง การเตรียมตัว จะช่วยให้วัยรุ่นมองได้รอบด้านขึ้น ยิ่งทำหรือมีประสบการณ์หลากหลายจะช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองชอบอะไร ไม่ชอบอะไร ถนัดทางไหน ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งในการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง

2. **มองให้รอบด้าน** เพราะชีวิตมีเรื่องที่ต้องเรียนรู้และพัฒนาตนเองหลายด้าน ทั้งด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ภาษา ทักษะการพูด การเข้าสังคม การเดินทาง การผจญภัย การช่วยเหลือผู้อื่น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำกับข้าว ทำขนม ซ่อมสิ่งของ ใช้คอมพิวเตอร์ การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ การควบคุมอารมณ์ การผ่อนคลายตนเอง เป็นต้น อย่าส่งเสริมแต่การเรียนโดยให้เรียนพิเศษมากๆเพราะจะทำให้วัยรุ่นขาดประสบการณ์ในด้านอื่นไปอย่างน่าเสียดาย

3. **กิจกรรมหลากหลาย** ที่เหมาะสม ทำทาย สนุก เช่น การเข้าค่ายผจญภัย ค่ายนักกีฬามือใหม่ ค่าย YMCA YPDC ฝึกร้องเพลง วาดรูป วาดน้ำ เล่นสกี เรียนเทนนิส ทำขนม เย็บผ้า เดินร่ำ รำละคร เป็นต้น สลับไปมาเพื่อไม่ให้เบื่อ ความสนุกหรือมีเรื่องทำทาย คาดเดาไม่ได้ล่วงหน้าจะเป็นหัวใจในการจัดกิจกรรมที่ดึงความสนใจวัยรุ่นได้ นาน

4. **ส่งเสริมพัฒนาการทุก ด้านไปพร้อมกัน** วัยรุ่นแต่ละคนมีจุดเด่น ความชอบ ความถนัดแตกต่างกัน แต่ก็ยังมีส่วนที่ต้องพัฒนาด้านอื่นอีก ดังนั้นการเลือกกิจกรรมเฉพาะจนเกิดการเรียนรู้ด้านเดียว เช่น การเรียนพิเศษ การเรียนเปียโน คอมพิวเตอร์ ฝึกพูดภาษา ทำกับข้าว วาดน้ำ จะฝึกได้สั้นๆ เช่น 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์แต่สม่ำเสมอจะช่วยให้เกิดความสามารถเกิดขึ้นในระยะยาวได้ แต่จะได้เพื่อนหรือต้องปรับตัวเข้ากับคนอื่นน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าค่ายฤดูร้อนระยะยาว ที่เน้นการอยู่ร่วมกับคนอื่น ช่วยตัวเอง ต้องตัดสินใจ ได้ตื่นตื่นผจญภัย ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จะช่วยพัฒนาทักษะในด้านอารมณ์ การปรับตัวและการเข้าสังคม ได้จริงจัง

5. **ให้ตัดสินใจด้วยตัวเอง** การพูดคุยวางแผน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญมากในการให้วัยรุ่นเรียนรู้ถึงการค้นหาข้อมูลซึ่ง พ่อแม่อาจช่วยค้นหาในบางส่วน แต่เขาต้องหัดวางแผน ติดต่อ สอบถาม และนำมาปรึกษา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับพ่อแม่ คิดล่วงหน้าถึงความเป็นไปได้ในด้านบวกและลบ วิเคราะห์ความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยงและหาสาเหตุของความเสี่ยง โอกาสอันตราย หาวิธีป้องกันความเสี่ยง การลดความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆ หรือการแก้ไขปัญหา ถ้าเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น มีช่องทางออก ทางหนีที่ใดอย่างไร วิเคราะห์โอกาสต่างๆ ข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก ก่อนที่จะให้ตัดสินใจด้วยตัวเองและไปสมัครเข้าร่วมกิจกรรม

6. **สนับสนุน และติดตามผล** พ่อแม่มีบทบาทสูงมากในการส่งเสริมพัฒนาวัยรุ่นในทางที่เหมาะสม ถ้าไม่ไปติดกับการเร่งรัดในเรื่องการเรียนมากมาย ไม่ว่าวัยรุ่นจะเลือกตัดสินใจอะไรพ่อแม่ยังมีหน้าที่กระตุ้นให้เขาได้เรียนรู้ ผลกระทบของการตัดสินใจหรือประสบการณ์นั้นๆให้มากที่สุด ถึงแม้ว่าการตัดสินใจของวัยรุ่นอาจไม่ตรงกับใจของพ่อแม่ก็ตาม แต่การบังคับวัยรุ่นให้ทำตามที่พ่อแม่สั่งก็มักไม่สำเร็จ การจูงใจให้วัยรุ่นมองเห็นทางสนใจและอยากทำอะไรด้วยตัวเองในทิศทางที่เหมาะสมจึงเป็นวิธีการที่ได้ผลเสมอ มา

เทคนิคพ่อแม่ที่วัยรุ่นไม่ชอบ

การที่จะใช้ชีวิตอยู่กับลูกวัยรุ่นได้อย่างมีความสุขทั้งสองฝ่ายนั้น จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องนี้ไว้เพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันปัญหา ต่อไป สิ่งที่วัยรุ่นไม่ชอบวิธีการของผู้ใหญ่ คือ

1. การบีบบังคับ ให้ทำงานตามที่พ่อแม่สั่ง โดยไม่เน้นให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือถามความสมัครใจ
2. ลงโทษรุนแรงไม่สมกับความผิดหรือดีด้วยความโกรธส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีของพ่อแม่ลูกไปเลย หรือทำให้เกิดการเลียนแบบความก้าวร้าวและวัยรุ่นเองก็จะมองตัวเองไม่ดีเช่นกันยิ่งถ้าวัยรุ่นไม่ได้รู้สึกว่าเป็นตัวเองทำผิดการลงโทษเช่นนี้จะทำให้เกิดการเก็บกดความไม่พอใจความโกรธและคิดที่จะแก้แค้นได้
3. ไล่ออกจากบ้าน หรือตัดพ่อตัดลูกกัน ส่วนมากพ่อแม่พูดออกมาเพราะควบคุมความโกรธและผิดหวังไม่ได้ มิได้ตั้งใจจะไล่ออกจากบ้านจริงๆหรือไม่รับไว้เป็นลูก เพียงแต่ในช่วงนั้นไม่อยากจะเห็นหน้าลูก การพูดแค่นี้คนเดียวแต่ผลกระทบที่เกิดกับวัยรุ่นมีมหาศาล เพราะวัยรุ่นจะรู้สึกว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อกันสิ้นสุดเกินกว่าที่จะแก้ไขแล้วรู้สึกไม่เป็นที่ต้อนรับ ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของบ้านอีกต่อไป ไม่มีความเป็นมิตร ไม่มีใครรัก และรู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่าเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับพ่อแม่ใหม่ในเวลาต่อมาความทรงจำที่รู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ต้องการก็กลับมาซ้ำเติมได้อีก
4. ประจานให้อับอาย เป็นการทำร้ายจิตใจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ กลัวคนอื่นไม่ยอมรับ
5. ประชดประชัน เป็นการระบายความโกรธของผู้ใหญ่ที่หลายคนนิยมใช้ อาจทำให้คนฟังรู้สึกผิดอับอายเพิ่มขึ้น หรืออาจไปกระตุ้นความโกรธและไปเพิ่มการต่อต้านของวัยรุ่นได้ หรือ ลำเลิกบุญคุณ จู้จี้ ขี้บ่น ดำว่าเป็นคนไม่ดีแล้วไม่สมควรเกิดมาเป็นพ่อแม่ลูกกัน
6. ไม่ฟังเหตุผลไม่ฟังเรื่องราวให้จบห้ามเถียงหรือทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่
7. ทำยังกับเป็นเด็กเล็กๆ คอยทำทุกอย่างให้ คิดแทน ตัดสินใจแทน วุ่นวาย ก้าวก่ายกับเรื่องส่วนตัวมากเกินไปจนรำคาญ
8. ไม่ต้อนรับไม่ใส่ใจรังเกียจเพื่อนของเขาหรือบังคับให้เลิกคบเพื่อน

9. เฉยเมยไม่ใส่ใจไม่สนใจไม่แสดงความเป็นห่วงมองแง่ร้ายเสมอ
10. ทำตัวขี้ขลาด ลงๆ กฎเกณฑ์ไม่แน่นอน

ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต คุณค่าและความจำเป็น

คุณค่าและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตมีดังนี้

1. ในยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและข่าวสาร จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและข่าวสารในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพความสามารถดังกล่าวนี้จักต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย

2. ในปัจจุบันนี้ ลำพังทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาล ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้จึงจำเป็นต้องระดมทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่อย่างมหาศาลในภาคเอกชนและประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศ มาใช้ประโยชน์ในการจัดการพัฒนาคุณภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางโดยมีผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรอันทรงคุณค่าดังกล่าวเป็นผู้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานอย่างเต็มที่เป็นการเสริมสร้างสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

3. ปัจจุบันนี้ สังคมได้มองข้ามบุคลากรที่ทรงคุณค่าทางการศึกษาซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในชุมชนต่าง ๆ อันได้แก่ ข้าราชการที่เกษียณอายุและผู้รู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น พระสงฆ์ ผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคคลอันทรงคุณค่าดังกล่าวนี้ ควรที่จะได้รับการส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการหล่อหลอมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเต็มที่

4. เมื่อวิเคราะห์จนถึงที่สุดแล้ว หัวใจในความสำเร็จของการกระจายอำนาจหรือกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ย่อมจะขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ คุณภาพดังกล่าวนี้จักเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนในท้องถิ่น ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความคิด และความสามารถอย่างต่อเนื่อง อันจะยังผลให้เกิดอำนาจต่อรองขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้สามารถเรียกร้องพิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จักช่วยให้ปรับเปลี่ยน และกำหนดสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการศึกษตามอัธยาศัย เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้แต่ละคน สามารถใช้ประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด และความสามารถของตนเองได้อย่างกว้างขวางและดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบ และนอกระบบ หรือแม้แต่ว่าผู้ผ่านการศึกษาในระบบและนอกระบบมาแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาตามอัธยาศัยสืบเนื่องต่อไปตลอดชีวิตเช่นกัน

6. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการคืนการศึกษาให้แก่ชุมชนอันหลากหลาย เพราะชุมชนจักมีโอกาสดำเนินฟูและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของชุมชน (Indigenous Education) ตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนให้มีคุณค่าและมีความหมายต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนใน

ชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

7. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จักเป็นการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษากับการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมของคนในชุมชน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือใช้วัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน ก็ย่อมจะเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหมายต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตในชุมชนนั้นโดยตรง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีทัศนคติอันกว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจทันข่าวสารข้อมูลและความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางด้วย ทำให้คนในท้องถิ่นต่างมีทางเลือกในการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตได้อย่างหลากหลาย

8. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต จักช่วยส่งเสริมความหมายและคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพราะสาระสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา คือการชี้แนะแนวทางให้มนุษย์พัฒนาตัวเองอยู่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อจะได้สามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามลำดับ ถึงขั้นที่หมดปัญหาและมีชีวิตที่เป็นอิสระ สะอาด สว่าง สงบ อย่างแท้จริง คำสอนในเรื่องมรรคมืองค์แปด หรือไตรสิกขา แท้ที่จริงแล้วก็คือแนวทางในการพัฒนาตน ซึ่งจะยังผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้นตามลำดับนั่นเอง (อ้างอิงข้อมูลมาจาก วัชรระ: <http://hrd.obec.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2553)

ลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิต

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ทุกคนนับตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่มีความคู่กับสังคมมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิตได้ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาของทุกคนตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจากเด็กถึงวัยชรา โดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ทุกคนต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อปรับตนเองให้ก้าวทันในยุคของโลกาภิวัตน์

2. กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนนอกโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) นั่นคือ เรียนรู้จากครอบครัว จนมาถึงการเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา

3. ทุกหน่วยงานในสังคม จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วัด สถานประกอบการ ที่ทำงาน ชุมชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา องค์กรต่าง ๆ อาสาสมัคร ฯลฯ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาระดับของแต่ละสถาบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสนองความต้องการการเรียนรู้ของบุคคลวัยต่าง ๆ

4. รูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ต้องยึดหลักแห่งความเสมอภาค ยืดหยุ่นหลากหลาย ปรับเปลี่ยน ได้ตามสถานการณ์ ความเหมาะสม และสามารถสนองความต้องการของผู้เรียนทุกระดับ ยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษานั้นสามารถทำได้หลาย ๆ วิธี หรือผสมผสานบูรณาการ โดยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ หรือสื่อประสม เช่น เรียนรู้จากครูผู้สอน วิทยู โทรทัศน์ วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ แบบเรียนสำเร็จรูป หนังสือพิมพ์

การประชุม การอบรม ฯลฯ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของบุคคลนั้น ๆ

5. ระบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จะต้องดำเนินการตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น โดยมีกรอบแนวคิดและโครงสร้างในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกัน ตั้งแต่ต้นนโยบาย จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการจัด การวางแผน โครงสร้างการจัดองค์กร การบริหารงาน และการจัดการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ หลักสูตร ยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ สื่อการวัดผล ประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ (อ้างอิงข้อมูลมาจาก วัชร: <http://hrd.obec.go.th> สืบค้นเมื่อ วันที่ 25 สิงหาคม 2553)

องค์ประกอบของการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียน (formal education) หมายถึง การจัดการศึกษามีโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอนและมีลำดับ มีการแบ่งชั้นเรียนตามอายุ จัดการเรียนการสอนตามลำดับชั้น ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงโดยมีลักษณะที่สำคัญคือมีหลักสูตรเวลาเรียนที่แน่นอน มีการจำกัดอายุผู้เรียน มีการลงทะเบียนเรียนและมีการวัดผล การประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร การเรียนเน้นในเรื่องอนาคตส่วนใหญ่ มีสถานที่แน่นอนในการเรียน

2. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน (non-formal education) หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดขึ้นนอกโรงเรียนปกติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการเป็นประชาชนอยู่นอกโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีหลักสูตร เวลาเรียน มีการลงทะเบียน มีการประเมินผลเพื่อรับประกาศนียบัตร ไม่จำกัดอายุ เป็นการเรียนนอกโรงเรียน เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีเวลาเรียนที่ไม่แน่นอน

3. การศึกษาตามอัธยาศัย (informal education) หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็น การเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อ ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

การศึกษาทั้งสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนได้ โดยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ และ หรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งจะสอดคล้องตามความต้องการของบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในที่สุด (อ้างอิงข้อมูลมาจาก วัชร: <http://hrd.obec.go.th> สืบค้นเมื่อ วันที่ 25 สิงหาคม 2553)

แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตมิใช่เรื่องใหม่ แต่มีมานานแล้วในคัมภีร์กุรอ่านมีคำสอนว่า บุคคลพึงเรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในเปลถึงหลุมฝังศพ (from cradle to grave) หรือจากครรภ์มารดาถึงสุสาน (from womb to tomb) คอมินิอุส (comenius) นักศึกษาในสมัยนั้นได้พูดถึงรายละเอียดของกระบวนการศึกษาตลอดชีวิตว่าควรจัดให้มีโรงเรียน สำหรับทุกคน กล่าวคือ โรงเรียนสำหรับทารกแรกเกิด เด็กก่อนวัยเรียน เด็กเยาวชนวัยเรียน คนหนุ่มสาว และคนชรา ในช่วง 60 กว่าปีที่ผ่านมาได้มีการเผยแพร่เรื่องเหล่านี้เป็นภาษาอังกฤษ และเพิ่มความสนใจไปสู่อำนาจ ในการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (world conference on adult education) ที่จัดโดย Unesco ที่กรุงมอนทรีออล ประเทศแคนาดา ค.ศ.1960 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ.1986 ได้พัฒนาแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต อันมีสาระสำคัญดังนี้

1. มนุษย์แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการ ทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรม และการสมาคม เป็นต้น
2. การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึง การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาส จึงไม่มี วันสิ้นสุด
3. การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา เพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบ ที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคน สามารถ เรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้น มนุษย์จึง มีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต (อ้างอิงข้อมูลมาจาก วัชระ: <http://dnfe5.nfe.go.th> สืบค้นเมื่อ วันที่ 26 สิงหาคม 2553)

การจัดการศึกษาตลอดชีวิตแนวปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนจะต้องไม่สิ้นสุดเพียงเมื่ออยู่ในโรงเรียนแต่จะต้องจัดให้บุคคลเมื่อจบ การศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วสามารถเข้ามาเรียนได้อีก กล่าวคือ โรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เตรียมความพร้อมด้านความรู้ความสามารถ และปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตแก่นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถมีทัศนคติ แรงจูงใจที่จะใฝ่รู้ และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว
2. ทุกหน่วยงานในสังคมมีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สโมสร ศาลาประชาคม วัด ที่ทำงาน เป็นต้น อันเป็นการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา องค์กร ภาครัฐ และเอกชน เป็นการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูล ต่างๆ เพื่อเป็น แหล่งความรู้ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง
3. การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน ควรจะจัดหลักสูตรในลักษณะของการบูรณาการ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและประสบการณ์ของผู้เรียน เพื่อ เสริมทักษะ ความรู้ และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดย ให้ถือการงาน หรือ ชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้
4. หลักสูตรการศึกษาตลอดชีวิตจะต้องครอบคลุมบทบาทของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตายตั้งแต่ชีวิต ส่วนบุคคล ครอบครัว การงาน การพักผ่อน สังคมการเมือง เศรษฐกิจ ฉะนั้นจะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่จะ เรียนรู้ สามารถใช้แหล่งวิทยาการ มีแรงจูงใจที่จะคิดศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต

5. การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยจะต้องเกื้อกูลกัน สังคมจะต้องส่งเสริมให้มีแหล่งวิชาที่ทุกคนมีโอกาสใช้สื่อทุกประเภท และศึกษา หาความรู้จากแหล่งต่างๆ อาทิ ห้องสมุด วิทยุ โทรทัศน์ พิพิธภัณฑน์ ฯลฯ

แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตได้นำไปใช้โดยจัดการศึกษาตลอดช่วงอายุของบุคคลในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้จะต้องปรับโครงสร้างขององค์กรที่จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย หลักการศึกษาตลอดชีวิตโดยยึดการบูรณาการความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตย และความสอดคล้องกับวิถีชีวิต (อ้างอิงข้อมูลมาจาก <http://dnfe5.nfe.go.th> สืบค้นเมื่อ วันที่ 26 สิงหาคม 2553)

การพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญาในวัยเด็ก อย่างหนึ่งที่สำคัญช่วยให้มีพัฒนาการที่เร็วขึ้นคือของเล่น และการเล่นของเด็กๆ ของเล่นมีหลายรูปแบบ และหลายประเภทที่ช่วยเสริมพัฒนาการแตกต่างกันไป ปกติพ่อแม่มักจะเลือกของเล่นแบบง่ายๆ จำพวก ของเล่นเสริมพัฒนาการ ของเล่นฝึกสมอง ตัวต่อไม้ จิ๊กซอว์ไม้ เลโก้

การเข้าใจถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งพ่อแม่มีส่วนที่สำคัญที่สุด หากได้เลือกของเล่นให้ลูกได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วซึ่งต้องปลอดภัยด้วย ก็จะช่วยเสริมพัฒนาการได้ดียิ่งขึ้นนั่นเอง ดังนั้นหากจะเลือกของเล่น สามารถแบ่งตามช่วงอายุเพื่อเป็นแบบอย่างให้พ่อแม่ได้ดังนี้

อายุ 0-2 เดือน

การเล่นและของเล่น: ยังเล่นไม่เป็น สามารถตอบสนองต่อเสียงและหันศีรษะหาเสียง ควรพูดคุยหรือร้องเพลงเท่ๆ

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : กระตุ้นการรับรู้ เสียงและประสาทสัมผัส

อายุ 2-2.5 เดือน

การเล่นและของเล่น

1. ชอบจับตามดูของที่เคลื่อนไหว ควรแขวนของเล่นที่มีสีสันสดใสและมีเสียงไว้ให้ดู ในระยะไม่เกิน 8 นิ้ว เช่น โคมบายปลาตะเพียน เศษผ้าสีต่างๆ มีกริ่งกรังที่ปลาย ไม้ไผ่ทาสีผูกเรียงใกล้ ๆ กัน และมีเสียงเวลาลมพัด

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : กระตุ้นการใช้สายตา และการฟังเสียง

2. เล่นกับมือของตัวเอง รู้จักขยำนิ้วมือเล่น ควรหาของเล่นที่มีสีสันสดใส และมีเสียงกริ่งกรังใส่มือเด็ก เช่น ลูกเขยากลม ๆ ข้างในมีเสียงกริ่งกรัง เวลาที่ขยับไปมาเด็กจะชอบมาก

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : ฝึกฟังเสียงสังเกตว่า เมื่อเคาะหรือเขย่าเสียงจะดังและทำให้เด็กสนใจดูมือช่วยให้ความสัมพันธ์ ระหว่างการใช้มือ

กับสายตาพัฒนาไปเร็วขึ้น

อายุ 2.5-3 เดือน

การเล่นและของเล่น

1. ชอบเล่นปัดวัตถุที่มองเห็นและมีย่นไปถึง ของเล่นควรเป็นลูกบอลนุ่มๆ แขวนไว้เหนือเปลหรือเตียงให้ห่างจากตาประมาณ 10 นิ้ว เวลา เด็กต้อยหรือปิดไปมา ถ้ามีเสียงด้วยยิ่งดี

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกสายตากับการใช้มือให้สัมพันธ์ กันดียิ่งขึ้น และฝึกสังเกตเสียงที่ได้ยินเวลาลูกบอลถูกปัดไปมา

อายุ 3-4 เดือน

การเล่นและของเล่น

1. ชอบเล่นและจับสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ตัว ของเล่นควรเป็นแบบคานมหาสนุกซึ่งไม่แกว่ง หรือโยนตัวหนี

เด็กไปอีกทาง เพื่อไม่ให้เด็กหงุดหงิด

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกให้เด็กใช้มือจับสิ่งต่างๆ และสังเกตด้วยการสัมผัส ได้ความรู้สึก แข็ง นุ่ม

อายุ 4-6 เดือน

การเล่นและของเล่น

1. อยากรู้อยากยื่นแขนออกไปแตะและจับวัตถุต่างๆ มากขึ้น ควรหาของต่างๆ ให้เด็กดู และจับมากๆ เช่น ตุ๊กตายางเป็นรูปต่างๆ มีผิวหยาบแต่ นุ่มนิ่ม ลูกบอลทำด้วยผ้าสำลี หรือผ้าลินินๆ ถ้ามีเสียงดังเวลาที่กำบีบ เขย่าเด็กยิ่งชอบ ของเล่นอาจเป็นกล่อง กระดาษแข็งสีต่างๆ บรรจุเมล็ดผลไม้ไว้ข้างในก็ได้ แต่สิ่งที่ให้เด็กจับต้องเป็นวัตถุที่ไม่มีพิษภัย หรือเป็นอันตรายเมื่อเด็กเอาใส่ปาก

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการใช้ มือ นิ้วมือ หยิบจับสิ่งต่างๆ ได้ ความรู้สึกหยาบ แข็ง นุ่ม ลื่น และ ฝึกสังเกตฟังเสียง

2. ชอบเล่นน้ำเวลาอาบน้ำ ควรให้ของเล่นที่ลอยน้ำได้ เช่น ตุ๊กตาทำด้วยยางหรือ พลาสติก ลูกบอลใส ๆ มีของอยู่ข้างในและมีเสียงเวลาน้ำกระเพื่อม

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการใช้มือ นิ้วมือ หยิบจับสิ่งต่างๆ สังเกตการเคลื่อนไหวของสิ่งที่ลอยน้ำได้

อายุ 6-8 เดือน

การเล่นของเล่น

1. รู้สึกคันเหงือกเมื่อฟันใกล้ขึ้น ควรให้ยางหรือพลาสติกสำหรับกัด อาจใช้ผักสดชิ้นโต ๆ ก็ได้ เช่น แตงกวา คว้านเมล็ดออก ล้างให้สะอาด

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ช่วยให้เด็กคลายคันเหงือกได้ ยิ่งกัดมากยิ่งอยากใช้เหงือกย้ำ ทำให้เหงือกแข็งแรง

2. ชอบเล่นกับเงาตัวเองในกระจก เล่นจ๊ะเอ๋ หรือซ่อนหา ของเล่นอาจเป็นพลาสติกในแบบกลอกกลิ้ง ลูกแก้ว

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : ฝึกการ สังเกตและเคลื่อนไหวสายตา

3. ชอบเล่นลื่นซึก เล่นกระดาษ และฉีกกระดาษ

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : ฝึกการใช้มือ นิ้วมือให้คล่องแคล่วขึ้น

4. ชอบเสียงกระทบกัน ของเล่นควรเป็นของไม่แตก และทำให้เกิดเสียงดังได้ เช่น ของเล่นไชลานเดินได้ หมุนได้ มีเสียง

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกตและเคลื่อนไหวสายตา ขณะที่ของเล่นไชลานเคลื่อนที่

อายุ 8-9 เดือน

การเล่นของเล่น

1. ชอบโยกตัวเป็นจังหวะเวลาได้ยินเสียงเพลงควรเปิดเพลงให้เด็กฟัง

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกฟังเสียงและจังหวะ เพลง

2. ชอบจับต้องสิ่งของต่างๆ สนใจในเรื่องน้ำหนัก รูปร่าง พยายามนำสิ่งของต่างๆมารวมเข้าด้วยกัน และจับแยกออกของเล่นควรเป็นวัสดุที่ทำ เป็นรูปต่างๆอาจเป็นกล่องกระดาษแข็งสีต่างๆ บรรจุเมล็ดผลไม้ หรือก้อนกรวดไว้ข้างใน

ประโยชน์ของเล่นเด็ก : ฝึกการ สังเกตรูปร่างต่างๆ ถ้าหากวัสดุนั้นมีอะไรอยู่ข้างใน ก็จับเคาะ เขย่า ฝึกการฟังเสียงและรู้สึกถึงน้ำหนักของวัสดุด้วย

อายุ 9-10 เดือน

การเล่นของเล่น

1. ชอบหยิบของเล็ก ๆ โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ ชอบเล่นรูและชอกต่างๆ ตามเก้าอี้ ของเล่นควร เป็นพวกกล่องหรือหีบเจาะรูไว้ข้างบน ใหญ่พอที่เด็กจะหยิบของชิ้นเล็ก ๆ เช่น หมุดไม้ หรือพลาสติกสีต่างๆ ใส่ ลงไป

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการใช้ปลายนิ้วหยิบใส่ กดลงไปในรูหรือช่องที่เจาะไว้บนกล่อง และฝึก การใช้สายตาและมือให้สัมพันธ์กัน

2. ชอบเล่นดึงเชือกที่ติดกับของเล่น ทำให้ของเล่นเคลื่อนที่ได้

ประโยชน์ของสนามเด็กเล่น: ฝึกการใช้กล้ามเนื้อแขนและการเคลื่อนไหวสายตา

อายุ 10 เดือน – 1 ปี

การเล่นและของเล่น

1. ชอบเล่นตบแผละ และเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่ เล่นชนมาก ชอบรื้อของ

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการใช้มือและแขน การสังเกตและส่งเสริมการเรียนรู้

อายุ 1-1.5 ปี

การเล่นและของเล่น

1. เด็กจะสนุกกับสิ่งใหม่ ๆ ที่พบเห็น ชอบปีนป่ายขึ้นบันได มุดใต้โต๊ะ เข้าไปได้ตู้

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: เรียน รู้สิ่งต่างๆ ฝึกการเคลื่อนไหวให้ คล่องแคล่ว

2. ชอบขว้าง ปา ตอก ถอดให้หลุด ของเล่นควรเป็นพวกกล่อง ครอบ ภาชนะต่างๆ ที่ไม่แตก ซึ่งมี รูปร่างต่างๆ หีบไม้ใหญ่มีล้อเลื่อนให้เด็กผลักเล่น ปีนขึ้นไปนั่ง หรือขว้างของลงไปบนหีบและกระดานซ้อนตอก

ประโยชน์ของเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกตด้วยการ สัมผัส ลูบคลำ เรียนรู้รูปร่าง และฝึกกล้ามเนื้อ มือ นิ้วมือ แขน ขา ให้แข็งแรง ฝึกการกระระยะ และการใช้ตาและมือให้ทำงานประสานกัน

3. เมื่อเด็กชอบเดิน ของเล่นควรเป็นประเภทที่ลากไปมาได้ เช่น ขบวนรถไฟที่ทำด้วยไม้แล้วโยกเป็น คันๆ ได้

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การทรงตัวได้อย่างดีเมื่อเด็กหันมาดู บ่อยๆ ว่ารถที่ลากเล่น

ตามปกติหรือไม่ และทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จเมื่อนำรถแต่ละคันมาต่อกันและ ลากไปมาได้

4. ชอบเล่นน้ำอย่างมาก มักเอามือตักน้ำ เทน้ำเล่น อาจนำขวดพลาสติกที่ตัด และเจาะรูให้น้ำไหล ได้มาให้เด็กเล่น นอกจากนี้เด็กชอบทดลองทิ้งของต่างๆ ลงไปในน้ำเพื่อดูว่าอะไรบ้างลอยน้ำหรือจมน้ำ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนา ความรู้สึกในการสัมผัส และทำให้เกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งของใดบ้างที่ลอยน้ำ หรือจมน้ำ

5. ชอบเคลื่อนไหวกว้าง มีความพยายามทำสิ่งยากๆ

ประโยชน์เครื่องเล่นสนาม: เป็นการควบคุมและฝึกกล้ามเนื้อและทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง

อายุ 1.5-2 ปี

การเล่นและของเล่น

1. กระดานขี้นตอก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก ทักษะการเคลื่อนไหว ช้า-เร็ว

2. ของเล่นที่ลากจูงและผลักไปมาได้

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกตาและมือให้ทำงานประสานกันและฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อ มือ

3. ไม้บล็อกขนาดรูปร่าง ต่างๆ กันประมาณ 5-6 ชิ้น

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกสังเกตเรียนรู้ การวางซ้อน

4. หีบหรือกล่องซ้อนเป็นถาดหรือเป็นชุดอาจทำด้วยไม้ พลาสติกหรือกระดาษแข็ง ให้เด็กจับเรียงขนาดหรือซ้อนกัน เช่น ถ้วยพลาสติก หม้อเล็ก ๆ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: วางเรียง และฝึกความคิดเปรียบเทียบขนาดรูปร่าง

5. กล่องมีรู เป็นรูปต่างๆ ให้เด็กเลือกหยิบบล็อกรูปทรงหย่อนลงรูตามรูปได้

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกตรูปร่าง ทรง ฝึกการใช้สายตา และมือให้สัมพันธ์กัน

6. ของเล่นที่เป็นภาพอยู่ในกรอบเป็นชุด ๆ เรียงลำดับตามขนาดใหญ่ไปเล็กหรือสั้นไปยาวและถอดออกเรียงใหม่ได้

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกตขนาด ความยาว และฝึกการใช้กล้ามเนื้อมือ

7. ภาพตัดต่อ ประมาณ 3-6 ชิ้น เป็นรูปต่างๆ เช่น บ้าน สัตว์ อาจทำด้วยพลาสติก กระดาษแข็ง ให้เด็กนำมาเรียงกันโดยวิธีสองผิวดึงออก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การสังเกต เปรียบเทียบ ฝึกการคิด การจำ โดยต่อเป็นภาพให้สมบูรณ์

8. ลูกบิดขนาดใหญ่สีต่างๆ มีเชือกเหนียว ๆ สำหรับร้อยลูกบิด

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกต ขนาด สี และฝึกการใช้สายตาและมือให้สัมพันธ์กัน

9. สัตว์ หรือตุ๊กตาหรือลูกบอลที่ทำด้วยวัสดุนุ่ม ๆ เช่น ผ้า ยาง ให้เด็กจับ ขยำเล่น หรือโยนเล่นแบบ ลูกช่วง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนา ความรู้สึกและการเรียนรู้ในการสัมผัส ฝึกการใช้สายตา ประสานกับกล้ามเนื้อนิ้วมือ แขน ให้คล่องแคล่ว

10. ตุ๊กตาว่ายน้ำได้เวลาไหล หรือบีบถูกลมแล้วกระโดดได้

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: เด็กสนุกต่อการ สัมผัส การบีบพัฒนากล้ามเนื้อมือ ถ้าไหลแล้ว ตุ๊กตาว่ายน้ำ ขยับแขนไปมาได้ หรือบีบในน้ำก็ฟุ้งกระโดดได้เด็กยิ่งสนใจ

11. ของเล่นที่บีบจับแล้วมีเสียง หรือทำให้เกิดเสียง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: เด็ก สนุกเมื่อบีบรัดแล้วเกิดเสียง ฝึกทั้งฟังเสียงและพัฒนา กล้ามเนื้อมือ

12. ชั้นบันไดอาจทำด้วยพลาสติกหรือไม้หรือเป็นหีบแข็งใบใหญ่ๆ ให้เด็กวางซ้อนเรียงเป็นบันไดหรือ ไขเก้าอี้เตี้ยๆให้เด็กก้าวเล่น กระโดดชั้น -ลง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการใช้ทักษะการ ทรงตัว พัฒนากล้ามเนื้อแขน ขา ลำตัว

13. ของเล่นที่ใช้ตักตวงทรายเล่นในบ่อทราย เช่น พลั่ว ช้อน ถัง ทำด้วยพลาสติก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการใช้กล้ามเนื้อ นิ้วมือ มือ แขน

14. หนังสือรูปภาพ มีภาพชัดเจน เหมือนของจริง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกต รู้จักชื่อสัตว์ สิ่งของ ผัก ผลไม้ และฝึกพูดจากภาพ

อายุ 2-3 ปี

การเล่นและของเล่น

1. เด็กเดินได้ตรงและยืนขาชิดกันได้ มากขึ้น ควรให้เล่นเกี่ยวกับการทรงตัว และให้วิ่ง ปีนป่าย กระโดด เขย่งควมม้า

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การเคลื่อนไหวให้ดีขึ้น

2. ชอบเล่นของเล่นที่ออกแรงมาก ๆ เช่น ของเล่น ที่ดึงออกและใส่ใหม่ได้ ลูกบอลลูกโตๆ แต่เบา ๆ สำหรับเล่นเตะและขว้าง เล่นกระดานซ้อนตอก ชีร์รถจักรยาน 3 ล้อ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนา กล้ามเนื้อใหญ่ คือ แขน ขา ฝึกการกระกระยะ และฝึกการใช้ สายตา มือ และทำให้ทำงานประสานกัน

3. อยากรู้อยากเห็นทุกสิ่งทุกอย่าง ควรให้เล่นของเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัส เช่น ภาพตัดต่ออย่างง่ายๆ ประมาณ 3-6 ชิ้น ภาพต่อปลาย (โดมิโน) กล่องหยอดบล็อกรูปทรงต่างๆ และให้เล่นสร้างสิ่งต่างๆด้วยไม้บล็อก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การสังเกตและการเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง ฝึกการใช้ สายตาและมือให้สัมพันธ์กันและฝึกความคิดสร้างสรรค์

4. ชอบเล่นเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่ เช่นการแต่งตัว การทำงาน ควรหาของเล่นเป็นพวกตุ๊กตา

มีเสื้อผ้าสวม-ถอดได้ ของใช้ในบ้านจำลอง เช่น หม้อข้าว หม้อแกง เตา กระทะ เตาไรต์ ที่รองรีด โตะเก้าอี้ เติยง นอนเล็ก ๆ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับบุคคลรอบ ๆ ตัวเด็ก และ ฝึกการเล่นเลียนแบบ

5. ชอบเล่นคนเดียว และเริ่มเล่นกับเด็กอื่น แต่จะมีเรื่องทะเลาะกัน เช่น แย่งของเล่น ควรเริ่มสอน ระเบียบ วินัย จัดกิจกรรม ร้องเพลง และเล่านิทาน สอนเด็ก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การเล่นเป็นกลุ่ม การควบคุมอารมณ์และระเบียบวินัย

6. ชอบเล่นของเล่นอื่น ๆ เช่นเดียวกับเด็กวัย 1-2 ปี

อายุ 3-4 ปี

การเล่นและของเล่น

1. เด็กวัยนี้กล้ามเนื้อใหญ่ที่แขน ขา แข็งแรงขึ้นควรส่งเสริมให้วิ่ง กระโดด ปีนป่าย

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนา กล้ามเนื้อใหญ่ให้แข็งแรง เคลื่อนไหวกระฉับกระเฉงขึ้น

2. การควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อเล็กที่มีมือดีขึ้น ควรให้เล่นของเล่นที่สวมเข้ากันได้ ดึงออกมาได้ และของเล่นที่หมุนเป็นเกลียว เล่นโยนรับของเบาๆ และควรฝึกให้ผูกเชือกกรองเท้าติดกระดุมเสื้อเอง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนากล้ามเนื้อเล็กให้แข็งแรง ทำงานคล่องแคล่วขึ้น

3. การทรงตัวดีขึ้น ควรฝึกเดินบนกระดานแผ่นเดียว เดินบนเส้นตรง ยืนขาเดียว ชอบการเล่นที่เพิ่มความรุนแรง พลิกแพลง และโลดโผน ควรฝึกให้รู้จักม้วนตัว กลิ้งตัว ปีนป่าย และกระโดดจากที่สูง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการทรงตัวให้ ดีขึ้น ฝึกความเชื่อมั่นในตัวเองความกล้า และการ ตัดสินใจ

4. ชอบการเล่นอิสระ การเล่นเลียนแบบลักษณะท่าทางของบุคคลและสัตว์ การเล่นสมมติกับตุ๊กตา การเล่นเกมหรือนิทาน การแสดงท่าทางประกอบเพลง หรือกิจกรรมเข้าจังหวะ และเริ่มสนใจการเล่น เป็นกลุ่มเล็กๆ กับเด็กอื่น ๆ ที่ใช้เวลาสั้น

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนาการด้าน อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5. ชอบเล่นของเล่นที่ยากมากขึ้น และของเล่นที่ทำให้ออกกำลังกายมาก ๆ เช่น เล่นเครื่องเล่น สนาม ได้แก่ ชิงช้า บันได ไต่ ไม้สไล่น บ่อทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกความเชื่อ มั่นในตัวเอง และพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ที่แขน ขา ให้ แข็งแรง

อายุ 4-6 ปี

การเล่นและของเล่น

1. การเจริญเติบโตของลำตัวท่อนบนช้า แขนและขายาว มือสั้น เท้าเจริญช้า ควรส่งเสริมให้ กระโดด กระโดดเชือก เขย่ง ปีนป่าย ฝึกให้เล่น ผาดโผน เล่นเกมที่เน้นการควบคุมความเร็วของร่างกาย เช่น เกมที่เล่นเป็นวงกลม เช่น การฟักไข่ บอลม้า เกมที่เกี่ยวกับการหนี เช่น ไล่จับ ไล่ตะ

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: พัฒนา ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ และฝึกทักษะการทำงานของร่างกาย และกล้ามเนื้อ

2. สายตาสามารถมองเห็นไกล ๆ สายตาและมือทำงานประสานกันได้รวดเร็วและดีขึ้น ควรให้เล่นกับลูกบอลใหญ่ ๆ ที่เบา ๆ ให้โยน เหวี่ยงวิ่งรับ

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: ฝึก ให้สายตา มือ เท้า แขน ขา ลำตัวทำงานประสานกันได้ดีขึ้น

3. ชอบเล่นการรณรงค์ ผาดโผน ใช้ความเร็วและออกแรงมาก ควรให้เล่นเครื่องเล่นสนาม เช่น โหนชิงช้า โหนราวไต่เหวี่ยงตัว และฝึกให้เล่นยิมนาสติก วายน้ำ

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: ฝึก ความกล้า และการตัดสินใจ พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่

4. มีจินตนาการ ชอบสมมติเป็นเรื่องราวแสดงท่าทางประกอบเรื่อง หรือเล่นบทบาทสมมติ เช่น เล่นเกี่ยวกับบ้าน พ่อแม่ลูก เกี่ยวกับบ้านขายของ ชอบเล่นเลียนแบบ และการเล่นสร้างสรรค์ ชอบท่าทางประกอบเพลงหรือกิจกรรมเข้าจังหวะ

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: พัฒนาการ ด้านอารมณ์สังคมและสติปัญญา

5. สามารถเล่นและทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ได้ ควรให้เล่นเกมเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ เช่น มอญซ่อนผ้าทำตามผู้นำ และให้เล่นเกมแข่งขัน เช่น วิ่งเปี้ยว

6. ของเล่นที่ควรจัดหาให้เด็กวัย 3-6 ปี ได้แก่

6.1 เครื่องเล่นสนาม เช่น ชิงช้า ราวไต่แบบโค้ง บันไดหรือราวโหน ไม้ลิ้น ไม้กระดก ไม้กระดานยาว ฝึกทรงตัว อุโมงค์ ป่อทราย

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: ฝึก ทักษะการเคลื่อนไหวให้คล่องแคล่ว ฝึกการทรงตัวให้มั่นคง พัฒนากล้ามเนื้อ

6.2 เครื่องเล่นที่มีลูกล้อขับเคลื่อนได้ เช่น รถจักรยาน 3 ล้อ

6.3 ของเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางภาษา เช่น

- โดมิโน (ภาพต่อปลาย) เป็นภาพสัตว์ สิ่งของ ผัก ผลไม้ ตัวพยัญชนะ และคำ
- หนังสือภาพ หนังสือนิทาน เทปเล่านิทาน เพลง เทปเพลง
- ภาพชุดเหตุการณ์ ชุดละ 4-5 ภาพ

ประโยชน์ของการเล่นเด็ก: ฝึก การสังเกต เปรียบเทียบ รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่างๆ รู้จักพยัญชนะ รู้จักคำ ฝึกการฟัง พูด และการเรียงลำดับเรื่องราว

6.4 ของเล่นที่ส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ เช่น

- โดมิโน จุด / ตัวเลข
- กระดานจำแนกจำนวน

- กระดานตัดต่อภาพสัตว์ ผลไม้ สิ่งของเรียงขนาด
- กระดานตัดต่อรูปทรง
- กล่องหยอดบล็อกรูปทรง

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึกการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนก จัดลำดับ และเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเลข จำนวน ขนาด รูปทรงเรขาคณิต

6.5 ของเล่นให้รู้ตักสิ่งต่างๆ และฝึกการสังเกตเปรียบเทียบเช่น

- กระดานเปรียบเทียบสี กล่อง หยอดสี
- กระดานเปรียบเทียบความเหมือนความต่างและหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
- ภาพตัดต่อ (6-20 ชิ้น)

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การจำ และเรียกชื่อสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้อง รู้จักสีรูปร่างลักษณะ

6.6 ของเล่นฝึกการใช้ประสาทสัมผัส ซึ่งเป็นของเล่นที่ได้ฝึกจะได้ตอก ต่อ หยอด กด ร้อย ปักเย็บ ผูก เกี่ยว รูด เช่น

- กระดานซ้อนตอก
- กระดานปักหมุด
- ลูกปัดเม็ดโต ๆ ไข่เชือกและเข็มไม้ร้อยได้
- กรอบผ้าฝักติดกระดุม รูดซิบบ ผูกโบ ผูกเชือก
- ขวดและอ่างใส่น้ำไว้กรอกใส่ขวด

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก ทักษะการใช้สายตาและมือให้สัมพันธ์กัน

6.7 ของเล่นพัฒนากล้ามเนื้อเล็กใหญ่ ซึ่งเป็นของเล่นที่เด็ก กำ บีบ เขย่า เคาะ ตี เตะ ดึง ลาก จูง ไถ โยน ผลัก เลื่อน เช่น

- ของเล่นที่ใช้ตี เช่น กลองแบบต่างๆ
- เครื่องดนตรีที่ใช้เคาะ/เขย่า
- ลูกบอลขนาดใหญ่แต่เบา และขนาดกลาง
- ลูกตุ้ม ลูกทราย

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนา กล้ามเนื้อ นิ้ว มือ แขน ขา ลำตัวให้แข็งแรง หยิบจับสิ่งต่างๆ ได้มั่นคง และเคลื่อนไหวได้คล่องแคล่ว ฝึกการฟังเสียง และการเคลื่อนไหวตามจังหวะ

6.8 ของเล่นที่ให้เล่นเลียนแบบและสมมติตามจินตนาการเช่น

- ของเล่นจำลอง เช่น เมือง ฟาร์ม หมู่บ้าน บ้าน ทหาร สวนสัตว์ เครื่องเรือน เครื่องครัว และของใช้ต่างๆ

- ชุดเสื้อผ้าผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่ เช่น เครื่องแบบ ทหาร ตำรวจ หมอ นางพยาบาล ลูกเสือ กระเป๋า รองเท้า เครื่องแต่งหน้าที่ใช้หมดแล้ว

- ตุ๊กตาและหุ่น

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: พัฒนาการ รับรู้ ความคิดฝันและเลียนแบบจากของจริง ทำให้

เด็กรู้จักปรับสิ่งใหม่ให้เข้ากับสิ่งที่คุ้นเคย หรือรู้จักแล้ว คิดและเข้าใจตามที่เป็นจริง

6.9 ของเล่นที่ให้เล่นสร้างและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น

- พลาสติกสร้างสรรค์/กล่องไหวพริบ
- ไม้บล็อกขนาดและรูปทรงต่างๆ
- กล่องกระดาษขนาดต่างๆ
- วัสดุที่ใช้ในการวาดภาพ ระบายสี เช่น กระดาษ ดินสอสี สีเทียน สีฝุ่น สีโปสเตอร์ พู่กัน
- วัสดุที่ใช้ในการปั้น เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน
- วัสดุที่ใช้ในการประดิษฐ์ เช่น กรรไกร แป้งเปียก กระดาษ ไม้ ฝ้าย ผ้ายาง ลูกกระดาษมีก้น

กว้างๆ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก การสร้างตามโครงสร้างที่กำหนดให้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สิ่งที่เด็กสนใจทำให้เด็กได้ทดลองด้วยตนเองแบบลองผิดลองถูกเข้าใจ ลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ คิดอย่างมีเหตุผล และรู้จักกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ โดยไม่มีใครสอนรวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่อยู่ในความคิดออกมาเป็นรูปที่มองเห็นได้

6.10 ของเล่นที่ส่งเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับโครงสร้างกลไกของเล่น เช่น

- ของเล่นที่เคลื่อนที่ได้ด้วยแรงลมโซลาน ใช้แบตเตอรี่ และมีเครื่องบังคับต่างๆ อาจมีไฟและเสียงด้วย

- ของเล่นลอยน้ำแบบต่างๆ ทำด้วยยาง
- ลูกโป่ง
- เครื่องชั่งน้ำหนักแบบง่ายๆ

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ส่งเสริมความรู้และทักษะทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เด็กอยากรู้อยากเห็นและสนใจสร้างสิ่งใหม่ ๆ รู้จักโครงสร้างและการเคลื่อนที่ของสิ่งต่างๆ

6.11 ของเล่นที่ฝึกการแก้ปัญหาและกล้าแสดงออก ซึ่งเป็นของเล่นในการเล่นเกมที่ต่างๆ เช่น

- เสียดกถ้ำ
- หมากฮอส
- หมากเก็บ
- อีต๊ก

ประโยชน์ของเครื่องเล่นเด็ก: ฝึก ความกล้าเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ รู้จักสำรวจและทดลองเข้าใจปัญหาได้รวดเร็ว รู้จักคิดตัดสินใจ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และฝึกการใช้ ประสาทด้านต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน

แบบประเมินเรื่อง การออกแบบของเล่น เพื่อพัฒนาสมอง สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ3-7ปี

ผู้ออกแบบ : นายณัฐวรรณ์ ศานตนันท์

นักศึกษาหมู่เรียน คบ.24(4)/4 วิชาเอกศิลปศึกษา โปรแกรมวิชาศิลปกรรม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

คำชี้แจง :

1. แบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการประเมินผลการออกแบบวิชา 2002902 โครงการศึกษา ศิลปะส่วนบุคคล เรื่อง การออกแบบของเล่น เพื่อพัฒนาสมอง สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3-7 ปี

2. ผลจากการประเมินคำถามดังกล่าวนี้ เป็นแนวทางของการประเมินผลการออกแบบเพื่อศึกษา วิชา 2002902 โครงการศึกษาศิลปะส่วนบุคคล ตามหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยมีได้มีการเกี่ยวข้องเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ใดๆทั้งสิ้น

พัฒนาการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ (เกิดเป็นร้อยละ)					การประเมินผล
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แก้ไข	ปรับปรุงทั้งหมด	
ทางด้าน สติปัญญา	- การสังเกตออก ลักษณะรูปทรง เลขาคณิต - การแก้ปัญหาใน การใส่ชิ้นบล็อก - ความคิด สร้างสรรค์						

พัฒนาการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ (เกิดเป็นร้อยละ)					การประเมินผล
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แก้ไข	ปรับปรุงทั้งหมด	
ทางด้าน สังคม	- การแสดง มารยาททางสังคม ทั่วไป - การเป็นผู้นำที่ดี - มีมนุษยสัมพันธ์						

พัฒนาการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ (คิดเป็นร้อยละ)					การประเมินผล
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง	
ทาง อารมณ์	- ความเชื่อมั่นใน ตนเอง - การช่วยเหลือ ตนเอง - ความร่าเริง แจ่มใส						
พัฒนาการ	วัตถุประสงค์	การดำเนินการ (คิดเป็นร้อยละ)					การประเมินผล
		ดีมาก	ดี	ปานกลาง	พอใช้	ปรับปรุง ทั้งหมด	
ทางร่างกาย	- การใช้กล้ามเนื้อ มือแต่ละนิ้ว - ความสัมพันธ์ ระหว่างมือกับตา						

แบบสอบถามนี้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โครงการ การออกแบบของเล่น เพื่อพัฒนาสมอง สำหรับเด็ก
ปฐมวัย เป็นอย่างมาก ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลของท่าน

นายณัฐวรรณ์ ศานตนันท์

นักศึกษาหมู่เรียน คบ. 24(4)/4 วิชาเอกศิลปศึกษา โปรแกรมวิชาศิลปกรรม

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายจักรกริช บุญเดช

ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม

คณะกรรมการจัดทำ

นายพีระพงษ์ รุ่งเรืองศิลป์

รองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัดมหาสารคาม

นางทิพวรรณ แก้วบรรจักษ์

ครูชำนาญการพิเศษ

นางสาวบุษกร สุวรรณศรี

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นายธนากร ภูดินดาล

ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน

นางสาวณิชภาพร สุราช

ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน

นางสาวมณีนทรณ์ ราชแสนเมือง

นักวิชาการศึกษา